

Nowe stanowisko zimoziółu północnego *Linnaea borealis* w Polsce Środkowej

Podczas badań botanicznych prowadzonych na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, w październiku 1997 r. odkryłam nowe dla Polski Środkowej stanowisko zimoziółu północnego *Linnaea borealis*. Znajduje się ono w woj. sieradzkim w okolicy wsi Troniny, blisko koryta Warty. Las, w którym znaleziono tę krzewinkę, położony jest na drugiej terasie zalewowej rzeki i jest własnością prywatną.

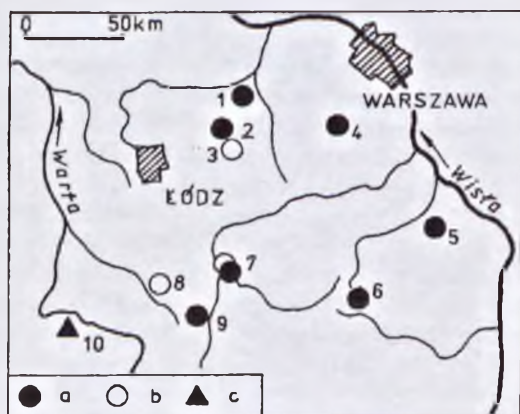
Zimoziół północny rośnie w świeżym borze sosnowym, pod okapem starych, około 100-letnich sosen, na piaszczystej, silnie zbielicowanej glebie, tuż przy ostro zarysowanej krawędzi terasy. Drzewostan nie osiąga tu dużego zwarcia; sosny mają rozłożyste, nisko osadzone korony. Podszyt jest rozwinięty bardzo skromnie: gdzieś tam rośnie jałowiec pospolity *Juniperus communis*, czasem kruszyna *Fragula alnus*. Zimoziół północny tworzy zwarty kobierzec o powierzchni około 20 m². Liczne jego pędy obrastają pnie drzew do wysokości 15–20 cm od ziemi. Towarzyszą mu m.in.: kostrzewa owcza *Festuca ovina*, borówki – brusznica i czarna *Vaccinium vitis-idaea* i *V. myrtillus*, pomocnik baldaszkatowy *Chimaphila umbellata*, gruszyczka zielonawa *Pirola chlorantha* i rzadziej wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*. Warstwa mszysta jest dobrze rozwinięta; dominuje w niej *Pleurozium schreberi* i *Hylocomium splendens*. *Linnaea borealis* prawdopodobnie występuje tu w postaci płonnej, rozmnażając się wegetatywnie, nie zaobserwowano bowiem żadnych śladów po pędach kwiatonośnych, nie stwierdzono też owoców.

Linnaea borealis jest gatunkiem borealnym, który przywędrował do nas z północy wraz z lodowcem w okresie plejstoceniowym. W Polsce gatunek ten osiąga południową granicę zwartego zasięgu, która pokrywa się z linią południowego krańca zlodowacenia bałtyckiego. Na południe od tej linii stanowiska zimoziółu są coraz rzadsze i dlatego zasługują na dokładne odnotowanie. Roślina ta jest w naszym kraju reliktem glacialnym wieku późnoglacialnego, chociaż czasami zachowuje się jak pseudorelikt, pojawiając się na coraz to nowych terenach, nawet w sztucznych drzewostanach sosnowych, sosnowo-świerkowych, świerkowo-jodłowych lub jodłowych (Szafer 1972). Być może, przyczyny tego zjawiska należy upatrywać w sposobie zajmowania przez zimoziół nowych arealów. Prawdopodobnie nasiona tego gatunku są zjadane przez ptaki i rozsiewane na obszarach położonych daleko od zwartego zasięgu (Browicz, Gostyńska-Jakuszewska 1966).

Stanowisko w Załęczańskim PK znajduje się w odległości około 250 km na południe od granicy zwartego zasięgu zimoziółu w kraju i należy do jednego z najbardziej ku południowi wysuniętych miejsc występowania tego

gatunku w Polsce Środkowej. Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną (Kondracki 1988) opisane stanowisko należy do makroregionu Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej i mezoregionu Wyżyny Wieluńskiej. Według podziału geobotanicznego (Szafer 1972) obszar ten leży w Okręgu Północnym Krainy Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej. Z terenu Polski Środkowej dotychczas podawane były stanowiska (numeracja zgodna z mapą – ryc. 1): 1. Puszcza Bolimowska (Jakubowska-Gabara i Pisarek, w druku), 2. Trzcianka koło Lipiec Reymontowskich (Mowszowicz 1963), 3. Leśnictwo Górki koło Rogowa (Mowszowicz 1962), 4. Wysoczyzna Rawska (Jakubowska-Gabara 1973), 5. Puszcza Kozińska (Zieliński 1962), 6. Góra Brzask (Madej 1965), 7. Bory Nadpilickie (Kurowski 1978), 8. Okolice Pytowic w Bełchatowskim Okręgu Przemysłowym (Jakubowska-Gabara 1989), 9. Bąkowa Góra (Sieleżyński – materiały zielnikowe, wg Browicza i Gostyńskiej-Jakuszczyńskiej 1966, Witosławski 1988). Numerem 10 oznaczono nowe stanowisko w Troninach.

Stanowisko w pobliżu Tronin jest bardzo cenne z dwóch powodów: daleko wysunięte poza granicę niżowego zasięgu oraz zimoziół północny stanowi nowy gatunek dla flory naczyniowej Załęczańskiego PK. O istnieniu tego stanowiska powinien być powiadomiony Wojewódzki Konserwator Przyrody w Sieradzu, gminne władze lokalnej administracji i właściciel tego terenu, aby nie dopuścić do przypadkowego zniszczenia rośliny, np. przy wycięciu drzewostanu, wywoźce drewna czy chrustu z głębi lasu

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk zimoziółu północnego na obszarze Polski Środkowej: a – istniejące, b – nieistniejące, c – nowe. – Stations of *Linnaea borealis* in Central Poland: a – existing, b – not existing, c – new

itp. Wstępnie należałoby miejsce, gdzie rośnie zimoziół, wyraźnie oznakować, a następnie ubiegać się o utworzenie tu pomnika przyrody albo użytku ekologicznego.

Maria Kurzac

PIŚMIENNICTWO

Browicz K., Gostyńska-Jakuszczyńska M. 1966. *Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce*. Zakład Dendrologii i Arboretum Kórnickie, PAN 5, 169, Poznań.

Jakubowska-Gabara J. 1973. *Nowe stanowisko Linnaea borealis w Polsce Środkowej*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 29, 2: 66–68.

Jakubowska-Gabara J. 1989. *Nowe stanowiska interesujących gatunków roślin naczyniowych w Belchatowskim Okręgu Przemysłowym*. *Fragm. Flor. et Geobot.* 2: 53–73.

Jakubowska-Gabara J., Pisarek W. *Materiały do flory naczyniowej Polski Środkowej*. *Fragm. Flor. et Geobot.*, w druku.

Kondracki J. 1988. *Geografia fizyczna Polski*. Wyd. 6, PWN, Warszawa.

Kurowski J. K. 1978. *Zimoziół północny Linnaea borealis w Borach Nadpilickich*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 34, 2: 57–60.

Madaj J. 1965. *Nowe stanowisko zimoziolu północnego na przedpolu Gór Świętokrzyskich*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 21, 2: 46–47.

Mowszowicz J. 1962. *Stanowisko zimoziolu północnego koło Rogowa*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 18, 2: 40–42.

Mowszowicz J. 1963. *O występowaniu zimoziolu północnego w Lipcach Reymontowskich w powiecie skierniewickim*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 19, 1: 41–43.

Szafer W. 1972. *Szata roślinna Polski Niżowej*. W: *Szata roślinna Polski* (red. Szafer W., Zarzycki K.). T. 2, PWN, Warszawa.

Witosławski P. 1988. *Las Jawora, nowy projektowany rezerwat florystyczno-leśny w Polsce Środkowej*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 44, 2: 64–71.

Zieliński T. 1962. *Stanowisko zimoziolu północnego w Puszczy Kozienskiej*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 18, 1: 34–36.